

ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

INDUSTRIAL ECONOMICS AND ORGANIZATION OF PRODUCTION

УДК 338.45.

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.Г. Чирва, к.е.н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Україна

Чирва О.Г. Інфраструктурне забезпечення сталого розвитку харчових підприємств.

В статті запропоновано диференційований підхід до формування інфраструктурного забезпечення розвитку харчових підприємств на інноваційній основі в залежності від рівня її інноваційного потенціалу.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інфраструктурне забезпечення харчових підприємств, регіональна соціально-економічна система, інвестиційне забезпечення

Чирва О.Г. Инфраструктурное обеспечение устойчивого развития пищевых предприятий.

В статье предложен дифференцированный подход к формированию инфраструктурного обеспечения развития пищевых предприятий на инновационной основе в зависимости от уровня ее инновационного потенциала.

Ключевые слова: конкурентоспособность, инфраструктурное обеспечение пищевых предприятий, региональная социально-экономическая система, инвестиционное обеспечение

Chyrva O.G. Infrastructural providing of sustainable development of food enterprises.

The paper suggests a differentiated approach to the formation of infrastructure for the development of food enterprises on innovative basis depending on the level of the innovational potential.

Keywords: competitiveness, infrastructure support of food enterprises, regional socio-economic system, investment provision

Необхідну умову забезпечення конкурентоздатності регіональних економічних систем держави складає наявність адекватного інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку, яке зараз розвивається повільно і нерівномірно. Неефективне інфраструктурне забезпечення не сприяє досягненню конкурентоздатності регіональних економічних систем держави, не надає можливість формувати сприятливий інвестиційний клімат для приватних капітальних вкладень у розвиток інфраструктурного забезпечення.

Необхідну умову забезпечення конкурентоздатності регіональних економічних систем держави складає наявність адекватного інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку, яке зараз розвивається повільно і нерівномірно. Неефективне інфраструктурне забезпечення не сприяє досягненню конкурентоздатності регіональних економічних систем держави, не надає можливість формувати сприятливий інвестиційний клімат для приватних капітальних вкладень у розвиток інфраструктурного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблеми інфраструктурного забезпечення сталого розвитку харчових підприємств досліджували такі науковці, як В.М. Гейця, А.С. Гальчинський, Л.І. Федулова, М.І. Долішній, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко та ін.

У сучасній науці питанням інфраструктурного забезпечення сталого розвитку харчових підприємств приділена значна увага, однак деякі з них вимагають окремого опрацювання.

Метою статті є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо інфраструктурного забезпечення сталого розвитку харчових підприємств.

Виклад основного матеріалу

Сучасне інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку регіональних соціально-економічних систем держави характеризується:

1) Відсутність у багатьох випадках організаційних структур для управління інноваційними процесами на рівні регіональних соціально-економічних систем країни.

2) Інфраструктурне забезпечення інноваційної діяльності має низьку пропускну здатність, надає послуги низького рівня якості, виконує неспецифічні види діяльності або не працює взагалі.

3) Поглиблюється нерівномірність розподілу наявних об'єктів інфраструктурного забезпечення підприємницької інноваційної діяльності за регіонами України. Так, в Одеській області діють 9 одиниць бізнес-інкубаторів, а в м. Києві та Київській області – 12 одиниць. Водночас у Дніпропетровській та Житомирській областях взагалі відсутні бізнес-інкубатори, в 18 з 22 інших регіональних соціально-економічних систем країни діють лише по одному-два бізнес-інкубатори. Всі діючі на сьогодні венчурні фонди, переважна більшість технопарків (6 з 8) та інноваційних фондів (175 з 255) діють у м. Києві, притому, що у ряді регіональних соціально-економічних систем такі структури відсутні взагалі [1].

4) Низький рівень розвитку інфраструктурного забезпечення фінансового ринку.

5) Недосконалість інститутів захисту інтелектуальної власності.

6) Не вирішені питання щодо залучення додаткових інвестицій для модернізації на інноваційній основі експортно-орієнтованих та структуроформуючих видів економічної діяльності у регіональних соціально-економічних системах.

7) Відсутність у регіональних соціально-економічних системах держави постійно доступної систематизованої інформації про завершені розробки новітніх технологій.

Отже, вирішення зазначених проблем вимагає удосконалення інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку регіональних соціально-економічних систем держави, ключовим орієнтиром для цього має стати створення рівних можливостей для кожної з них враховуючи потреби та потенціал. Мається на увазі формування конкурентоспроможної моделі розвитку економіки регіональних соціально-економічних систем держави, про визначення пріоритетних галузей, які володіють потенціалом підвищення рівня конкурентоспроможності, про формування адекватного інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку регіональних соціально-економічних систем, виявлення тих елементів, які впливають на рівень їх конкурентоспроможності.

При цьому, диференціація рівнів інноваційного потенціалу і конкурентоспроможності регіональних економічних систем держави обумовлюють потребу специфічного підходу до формування інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку. Важливість визначення основних напрямків розвитку інфраструктурного забезпечення

інноваційного розвитку обумовлюється тим, що тривалий період держава застосовувала нормативні акти в більшості випадків відомчого призначення, які фактично не узгоджувалися з регіональними проблемами і не були відповідними потребам території. Через це варто сформулювати таке інфраструктурне забезпечення розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі, яка б відображала специфічні особливості кожної регіональної соціально-економічної системи держави та дозволила б забезпечити їм належний рівень конкурентоспроможності.

Проте, в залежності від того, що вкладається в зміст поняття «інфраструктурне забезпечення розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі», залежать подальші шляхи щодо її формування. Не зважаючи на те, що інфраструктура, як економічна категорія являє собою важливу складову частину загальної структурної побудови економіки, до цього часу не існує однозначного тлумачення суті даного поняття та її складових. Інфраструктурне забезпечення як елемент інноваційного бізнесу привертало увагу значної кількості вітчизняних та закордонних вчених. Проблеми розвитку і функціонування його окремих складових неодноразово висвітлювалися в сучасних наукових виданнях [2].

Поняття «інфраструктура» було введено у економічну літературу американським вченим П. Розенштейн-Роданом у 1955 році, яким визначено інфраструктуру як комплекс загальних умов, які забезпечують розвиток приватного підприємництва у основних галузях економіки та задовольняють потреби всього населення. Потреба у застосуванні поняття «інфраструктура» виникла через необхідність визначення відмінностей особливого виду діяльності, в певній мірі зовнішній та допоміжній діяльності, що обслуговує основне виробництво і соціальні потреби населення [3].

Інші провідні економісти, такі як Хейман С.А., Носова С.С., Блохін Ю.В., Жамін В.А., Красовський В.П., Шаріпов А.Ю. умовно відділили дві групи підходів стосовно трактування поняття «інфраструктура» [3].

Одна група економістів (С.А. Хейман, С.С. Носова, Ю.В. Блохін та ін.) визначали інфраструктуру як комплексну систему загальних умов, які є необхідними для розвитку структуроформуючих галузей народного господарства.

Друга група економістів (В.А. Жамін, В.П. Красовський, А.Ю. Шаріпов та ін.) дають визначення інфраструктури як комплексу галузей, основна функція яких полягає у наданні різного роду послуг, які забезпечують розвиток профільних галузей.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура являє собою сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [4].

Отже, під інфраструктурним забезпеченням розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі будемо розуміти сукупність організаційно-правових інститутів і їх взаємозв'язок, які формують умови і виконують функції щодо управління інноваційним розвитком регіональної соціально-економічної системи для підвищення її конкурентоспроможності.

Варто відмітити, на державному рівні не сформовано чітку програму дій щодо інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку регіональних соціально-економічних систем держави. Так, на сьогодні на рівні держави функціонує Державне агентство України з інвестицій та інновацій, яке повинне здійснювати координацію і контроль інноваційної діяльності регіональних соціально-економічних систем країни. Стосовно регіональних соціально-економічних систем держави, то до недавнього часу лише в деяких з них були створені регіональні центри інновацій, які формують їх інноваційне інфраструктурне забезпечення. При цьому, вони створені за ініціативи місцевих органів управління і здійснюють різні за характером функції, не зважаючи на регіональні особливості. Так, зокрема, в Волинській області за ініціативи обласної ради та фонду підтримки підприємництва було сформовано Волинський інноваційний центр передачі новітніх технологій, у Харківській області – центр трансферу технологій, у Донецькій області – Донецький інноваційний центр.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 травня 2007 року №255-р «Питання утворення регіональних центрів інноваційного розвитку» була прийнята пропозицію Держінвестицій щодо створення регіональних центрів інноваційного розвитку як бюджетних установ з підпорядкуванням їх Агентству.

На сьогодні Державним агентством України з інвестицій та інновацій створено дев'ять регіональних центрів інноваційного розвитку, зокрема: Київський центр інноваційного розвитку (м. Київ, Житомирська, Київська, Черкаська та Чернігівська області), Карпатський регіональний центр інноваційного розвитку (Закарпатська та Івано-Франківська області), Дніпропетровський регіональний центр інноваційного розвитку (Дніпропетровська та Запорізька області), Східний регіональний центр інноваційного розвитку (Донецька та Луганська області), Південно-Західний регіональний центр інноваційного розвитку (Вінницька, Хмельницька та Чернігівська області), Північно-Східний регіональний центр інноваційного розвитку (Полтавська, Сумська та Харківська області), Чорноморський регіональний центр інноваційного розвитку (Кіровоградська, Миколаївська та Одеська області), Таврійський регіональний центр інноваційного розвитку (АР Крим, Херсонська область та м. Севастополь).

Метою діяльності регіональних центрів інноваційного розвитку є інформаційно-аналітичне, методичне, організаційне забезпечення та інша

підтримка інноваційного розвитку регіональних соціально-економічних систем держави.

Основні завдання цих регіональних центрів інноваційного розвитку полягатимуть у здійсненні аналізу інноваційного потенціалу і забезпечення наукової та іншої підтримки реалізації програм й проектів розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі, в тому числі з використанням механізму програмно-цільового фінансування відповідно до чинного законодавства на основі конкурсного відбору науково-технічних програм та окремих розробок, що спрямовані на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки. Новостворені установи забезпечуватимуть розвиток інформаційно-консалтингового обслуговування інноваційної діяльності, надаватимуть підтримку процесу формування та розширення регіонального інноваційного інфраструктурного забезпечення, а також реалізації відповідно до законодавства України пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Крім того, Центр відповідатиме за налагодження взаємодії науководослідних, інноваційних харчових підприємств, установ та організацій, органів державної влади щодо розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі в харчовій промисловості.

Отже, на державному рівні слід надати досконалого вигляду механізму формування інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку регіональних соціально-економічних систем держави на основі врахування різних рівнів їх розвитку.

Варто зауважити, що в протязі останніх років найбільш ефективними та популярними механізмами стосовно вирішення цієї проблеми стали центри сприяння трансферу і комерціалізації знань у формі технопарків, бізнес-інкубаторів та інших модифікацій парко видного типу. Звичайно, перспективність створення в регіональних соціально-економічних системах країни структур інноваційного типу: технопарків, наукових інкубаторів, технополісів безсумнівно і забезпечує їм реальні можливості цілеспрямованого впливу на розвиток провідних галузей економіки, зокрема харчової промисловості, запровадження високих технологій, виробництво продукції високо конкурентного рівня, стимулюючи впливати на ініціативи місцевих і органів влади регіонального рівня щодо реалізації регіональних інноваційних програм, що значно вплине на рівень їх конкурентоздатності.

Проте, варто чітко створити скоординовану і узгоджену систему взаємодії всіх елементів інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку на рівні регіону, яке б відповідало загальнодержавним інтересам.

Основні вимоги, яким має відповідати розроблене інфраструктурне забезпечення інноваційного розвитку, мають стати:

- забезпечення національних інтересів;
- варіантність напрямків інноваційного розвитку на основі розробки можливих сценаріїв залежно від поставлених цілей, рівня інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності ре-

- гіональної соціально-економічної системи (регіону);
- гнучкість та вчасність внесення коректив у напрямки інноваційних змін в залежності від прояву непередбачуваних змін;
 - всебічне врахування наслідків дії інноваційних процесів на різні види економічної діяльності і, зокрема, на рівень конкурентоспроможності регіональної соціально-економічної системи (регіону);
 - пріоритет регіональної вигідності інноваційних проектів. Цей принцип потребує в процесі визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності й обґрунтуванні доцільності реалізації інноваційних проектів зважати в першу чергу на інтереси регіональної соціально-економічної системи.

Пріоритет напрямків інноваційної діяльності в регіоні зумовлюється: рівнем розвитку його економіки; наявним інноваційним потенціалом; проблемами структурної трансформації економіки регіональних господарських систем; рівнем інтелектуальним потенціалом; вирішенням питань економічної безпеки тощо.

Пріоритет напрямків інноваційної діяльності в регіоні зумовлюється: рівнем розвитку його економіки; наявним інноваційним потенціалом; проблемами структурної трансформації економіки регіональних господарських систем; рівнем інтелектуальним потенціалом; вирішенням питань економічної безпеки тощо.

Регіональний інноваційний центр повинен виконувати наступні функції:

- проводити оцінку рівня інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи і порівнювати її з рівнем конкурентоспроможності, виявляти проблеми у його ефективній реалізації;
- розробляти стратегію розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі, враховуючи рівень використання інноваційного потенціалу;
- розробляти прогнози рівня розвитку інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи;
- здійснювати оцінку можливостей залучення вітчизняних та іноземних інвесторів до розвитку інноваційних процесів на рівні регіону;
- координувати інноваційну діяльність різних господарських суб'єктів;
- проводити рекламу інноваційної продукції, яку виробляють у регіональних соціально-економічних системах, для її широкого використання на внутрішніх і зовнішніх ринках;
- здійснювати захист інтелектуальної власності винахідників, раціоналізаторів під час вирішення конфліктних ситуацій;
- здійснювати експертизу реалізації інноваційних продуктів і відбирати ті, які спроможні забезпечити і підвищити конкурентоспроможність регіональної соціально-економічної системи (регіону);

- визначати стратегічні зони можливого прориву економіки регіональних господарських систем у напрямку інноваційного розвитку і забезпечення їх конкурентоспроможності;
- формувати і реалізовувати програму підтримки студентів-відмінників, молодих вчених, талановитих фахівців і сприяти їх працевлаштуванню в наукоємних галузях економіки регіональних господарських систем.

Будь-яка регіональна соціально-економічна система не спроможна забезпечити інноваційність розвитку в усіх галузях економіки. Разом з тим кожна з них набуває конкурентних переваг перед іншими. Тому, до функцій регіонального інноваційного центру має входити аналіз і оцінка можливих конкурентних переваг економіки регіональних господарських систем у результаті здійснення інноваційної діяльності суб'єктами господарювання. Така інформація має важливе значення для служб обласних адміністрацій, що здійснюють управління інноваційною діяльністю на рівні регіону. На основі одержаних даних мають бути розроблені програми та плани реструктуризації промислово-господарської системи регіональної соціально-економічної системи в напрямках набуття конкурентних переваг на основі надання пріоритету розвитку наукоємних та високотехнологічних галузей у даних сферах.

У залежності від рівня розвитку регіональної господарської системи, її конкурентоспроможності має бути застосовано диференційований підхід до формування інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку.

Для регіональних соціально-економічних систем із низьким рівнем інноваційного потенціалу має бути сформовано інфраструктурне забезпечення, спрямоване на створення інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи, що забезпечить можливість відповідно набуття конкурентних переваг. Формування рівня інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи можна досягти за використання таких первинних елементів інфраструктурного забезпечення як навчальні заклади, проектно-конструкторські і науково-дослідні організації, науково-виробничі комплекси. Саме такі структури забезпечують формування інтелектуального і наукового потенціалів регіональної соціально-економічної системи, які в майбутньому сприятимуть розвитку і нарощуванню інноваційного потенціалу і, відповідно, забезпечити конкурентоздатність.

Для регіональних соціально-економічних систем із середнім рівнем інноваційного потенціалу харчових підприємств доцільно сформувати інфраструктурне забезпечення, спрямоване на розвиток інноваційного потенціалу, що забезпечить належний рівень конкурентоспроможності. Реалізуючи інтелектуальні здібності спеціалістів, які були набуті в межах освітніх навчальних закладів, проектно-конструкторських і наукових організацій, вони формують базу і основу для розвитку

інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи.

Регіони, що мають високий рівень інноваційного потенціалу харчових підприємств потребують формування інфраструктурного забезпечення, спрямованого на підвищення рівня інноваційного потенціалу шляхом розвитку венчурних фірм та кластерів. Це структурні формування високого класу, які є можливість створити лише у високорозвинених регіональних соціально-економічних системах, так як їх функціонування пов'язана із певним рівнем ризику.

При цьому, варто зауважити, що кожне наступне інфраструктурне забезпечення розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі буде доповнене структурними елементами вже попередньо сформованого інфраструктурного забезпечення.

Регіональний інноваційний центр залежно від рівня розвитку інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи має забезпечувати і координувати діяльність, яка спрямована на формування, розвиток і підвищення рівня інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи, що сприятиме формуванню конкурентних переваг, а згодом забезпечити підвищення конкурентоспроможності.

Варто відмітити, що більша частина навчальних закладів лише частково реалізує свій потенціал. Неefективно використовуються робочі площі, обладнання тощо. Так, Якубовським М. та Щукіним В. запропоновано на основі матеріально-технічної, інформаційної та кадрової бази закладів відкрити комерційні навчальні центри для підготовки фахівців з вищою освітою відповідного галузевого профілю знань [5]. Комерційна основа навчання поряд з відповідною державною підтримкою започаткує фінансове джерело створення та функціонування даних навчально-дослідних центрів. Поєднання цих двох складових інноваційного процесу дає підстави сподіватися на істотне поліпшення ситуації як у науковій сфері, так і в освітній через набуття таких переваг:

- збереженість дослідницьких кадрів провідних наукових шкіл молоді;
- приплив молодих дослідників покращить вікову структуру наукових кадрів та активізує творчу віддачу академівської та вузівської науки.

При цьому в межах функціонування регіональних інноваційних систем провідна роль має належати університетам як центрам навчально-наукових інноваційних комплексів [6]. Формування таких центрів забезпечить можливість активізувати в регіональних соціально-економічних системах наукову, освітню, проектну і виробничу діяльність. Поступове відновлення університетам органічної єдності навчального процесу з науководослідною роботою сприятиме: підвищенню рівня та якості підготовки фахівців для пріоритетних сфер і галузей діяльності; розвитку науково-дослідної бази регіональної соціально-економічної системи; активізації інноваційних процесів у виробничих галузях, у сфері послуг, розвитку малого,

середнього і великого підприємництва у науково-технологічній сфері регіональної соціально-економічної системи [6].

Навчальні заклади мають підтримувати зв'язок з виробничими підприємствами для апробації досягнень науки та техніки безпосередньо на виробництві. При цьому підприємства можуть здійснювати фінансування наукових проектів і освітніх послуг різного напрямку, що дозволить підвищити фінансовий потенціал навчальних закладів і зацікавленість наукових працівників до праці.

У зв'язку із недостатнім рівнем фінансуванням розвитку освіти і науки спостерігається зниження рівня матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів, низький рівень оплати праці викладачів та зменшення чисельності високо кваліфікованих викладачів, так як значна кількість їх мігрує за кордон з метою більш високооплачуваної праці. Все це зумовлює зниження рівня якості навчання молодого покоління, і як наслідок – зниження рівня інноваційного потенціалу і конкурентоздатності.

У зв'язку з цим варто надати досконалого вигляду системі фінансового забезпечення розвитку освіти та науки шляхом надання можливості отримання пільгових кредитів для навчання і розвитку матеріально-технічної бази навчальних закладів.

За умов посилення конкурентної боротьби між регіонами вирішальні умови для прискорення науково-технічного прогресу і застосування нових технологій у виробництві продукції з високим рівнем конкурентоздатності мають проектно-конструкторські і наукові установи, виробничі комплекси. Ці структури забезпечують створення потужних науково-дослідних центрів, що здійснюють дослідження загальнодержавного і світового значення та забезпечують вирішальний внесок у розробку новітніх технологій, новітніх видів продукції, та забезпечують розвиток інноваційного потенціалу регіональної соціально-економічної системи, забезпечити їй конкурентоздатність. На цій основі в майбутньому можна формувати кластерні об'єднання і досягати лідерства в забезпеченні й нарощуванні конкурентоспроможності.

Варто відмітити, що у колишньому Радянському Союзі свого часу були створені наукові міста в Дубні, Обнінську, Арзамасі, якими виконувалися наукові дослідження світового рівня переважно для потреб військово-промислового комплексу [1]. Прикладом високої концентрації науки та виробництва в Україні може бути ціла низка потужних науково-виробничих комплексів, які також забезпечують інноваційний розвиток військово-промислового комплексу, зокрема Дніпропетровський машинобудівний завод, який виробляв відомі ракетні комплекси, Харківський тракторний завод по виробництву воєнної техніки, цілий ряд науково-виробничих комплексів Києва в галузях електроніки, приладобудування та інші [1]. На сьогодні даними виробничими комплексами втрачено значення, що суттєво позначилось на рівні їх інноваційного потенціалу.

Варто відмітити, що особливого занепокоєння викликає тенденція скорочення у регіональних соціально-економічних системах країни кадрового потенціалу наукових організацій, який безпосередньо забезпечує здійснення наукових досліджень і розробок [6]. Науковий кадровий потенціал протягом багатьох років обумовлював місце України серед провідних європейських держав: науковців – майже 0,54% від кількості економічно активного населення (в тому числі дослідників – 0,41%). Насиченість науковими кадрами в Україні і тепер відповідає рівню таких країн як Іспанія, Польща, Чехія, Угорщина, проте є удвічі меншою за середнє значення даного показника в країнах ЄС (1,2%) та майже в чотири рази меншою, ніж у найбільш забезпеченій науковими кадрами серед європейських країн Фінляндії (2,0%) [6].

За деякими науковими напрямами стосовно кадрового потенціалу держава є однією з найсильніших. Так, маючи унікальний кадровий потенціал у галузі інформаційних технологій, Україна в цьому напрямі може бути конкурентоздатною, однак даний потенціал не використовується ані в галузі програмування, а ні для інтегрування держави до світового інформаційного простору, тоді як західні країни формують умови для залучення молодих фахівців саме цього напрямку, що чинить негативний вплив на формування інноваційного потенціалу як регіональних соціально-економічних систем країни, так і країни в цілому.

Технопарки – практично єдині на сьогодні ефективно діючі інноваційні структурні утворення, які забезпечують зв'язок науки з виробництвом і надають комплекс інфраструктурних послуг за рахунок спеціального режиму реалізації інноваційних проектів.

Варто зазначити, що процес створення технопарків, не зважаючи на доволі потужний науковий і промисловий потенціал, перспективність і можливості розвитку у багатьох регіональних соціально-економічних системах України, перебуває на початковій стадії. Відсутність державної довгострокової програми розвитку. Так, їхня кількість аж ніяк не є відповідною умовам інноваційної стратегії розвитку економіки. Чотири з восьми зареєстрованих в Україні технопарків реально працюють, а віддачу дають лише два: технопарк «Інститут електросварювання імені Є.О. Патона» (Київ) і технопарк «Інститут монокристалів» (Харків). Решта практично або розпочинають роботу, або здійснюють значно обмежену інноваційну діяльність [7].

Через це інноваційна стратегія розвитку регіональної господарської системи харчових підприємств повинна мати на меті розвиток технопарків, збалансованість поєднання високотехнологічної промисловості, науки і особливостей регіональної соціально-економічної системи.

Варто зазначити, що в процесі формування технополісів доцільно, перш за все, визначити найважливіші потреби регіональних соціально-економічних систем держави у високотехно-

логічних видах діяльності, визначити пріоритетні напрями соціального і економічного розвитку даних регіональних соціально-економічних систем зважаючи на можливості, які відкриваються перед ними за умов створення на їх базі технополісів, та спроможності забезпечити їм належний рівень конкурентоздатності.

Бізнес-інкубатори, можуть бути як у складі технопарків і технополісів, так і самостійними організаціями, перш за все, забезпечують розвиток незалежних суб'єктів господарювання. Як свідчить закордонний досвід, за нормальних умов суб'єкти господарювання в інкубаторі перебувають від 2-х до 3-х років, що обумовлюється тривалістю циклу освоєння нової техніки або продукту.

Важливе значення для створення та розвитку бізнес-інкубаторів в Україні мала Програма розвитку бізнес-інкубаторів в Україні (ПРБІ), яка реалізовувалась протягом 1997-2001 рр. за фінансової підтримки Агентства з міжнародного розвитку США (USAID).

Як бачимо, розвиток інноваційного потенціалу регіональних соціально-економічних систем держави потребує розвитку новітніх форм організації науково-дослідної діяльності і реалізації їх результатів, в тому числі технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори.

Відомо, що реалізація будь-яких інновацій, як правило, пов'язане з певним рівнем ризикованості. Ризикованість ускладнює підприємцю-новатору можливість одержати фінансові ресурси, які є необхідними для реалізації інноваційного проекту. Проте відмовитись від новачків через ризикованість – це шлях до ще більшого рівня фінансових втрат. Венчурний бізнес виконує важливу роль у здійсненні інноваційної діяльності, з одного боку, сприяє запровадженню у виробництво найновітніших досягнень науково-технічного прогресу, а з іншого – мінімізуючи фінансові ризики окремих інвесторів.

Розширення в Україні сфери функціонування венчурних фірм може зумовити позитивний вплив на розвиток інноваційної діяльності, сприяти посиленню конкуренції між інвесторами на ринках фінансових ресурсів, нарощувати рівень інноваційний потенціал регіональних соціально-економічних систем держави і рівень їх конкурентоздатності.

При цьому важливого значення для нарощування інноваційного потенціалу і конкурентоздатності регіональних економічних систем держави набувають кластери, тобто мережа незалежних виробничо-сервісних фірм, технологій і «ноу-хау». Ще М. Портером у праці «Конкурентні переваги націй» розглянуто кластери як інструмент для створення національної інноваційної системи з врахуванням кластерної природи конкурентоздатних виробництв.

Як свідчить світова практика, успіх у розвитку економічних систем, високий рівень конкурентоздатності та стабільне економічне зростання забезпечують фактори, які здійснюють стимулювання поширення новітніх технологій і інно-

вацій. Зважаючи на ту обставину, що сучасні конкурентні переваги практично цілком зумовлюються перевагами у інноваційних технологіях виробництва, управління і організації просування товарів, успішний розвиток конкурентоздатності економічної системи можливий за умов комплексного застосування теорій кластерного механізму [8].

Більшість кластерних утворень належать до типу «генераторів нових технологій», так як їх діяльність визначається радикальними інноваційними процесами, тобто формуванням світових інновацій. Кластеризація прискорює процес в окремих галузях, активізує інноваційну діяльність і формує конкурентні переваги на світовому ринку. Безпосередньо, саме розвиток інформаційних технологій, біоінженерія, виробництво новітніх матеріалів, які покладено в основу кластерів формують умови для новацій та змін майже в кожній галузі.

Кластеризація організації інноваційної діяльності обумовлює формування особливої форми інновацій – сукупного інноваційного продукту. Дана інновація являє собою продукт діяльності декількох компаній чи дослідних установ, що забезпечує прискорення їх поширення через мережу взаємозв'язків в загально регіональному просторі. Об'єднання в кластер на основі вертикальної інтеграції створює систему поширення нових знань та технологій. При цьому важливою умовою ефективної трансформації винаходів у інновації, а інновації – у конкурентні переваги являють собою формування мережі стійких зв'язків між всіма учасниками кластера [6].

Об'єднання в кластери наукових, науково-технічних установ, промислових підприємств різної форми власності, які в процесі створення інноваційного продукту є взаємопов'язаними, набувають можливості збільшення обсягів залучення інвестиційних ресурсів, збільшення масштабів інноваційної діяльності, збільшення обсягу інноваційної продукції [9].

У регіональних соціально-економічних системах України існують всі належні умови для формування і розвитку кластерів, в першу чергу, в харчовій галузі.

Як було зазначено вище, кожна структурна складова взаємодіє з інформаційно-фінансовими і аналітичними службами. Зокрема ними отримують інформацію щодо стану інноваційного середовища, користуються юридичними послугами і фінансово-кредитними ресурсами; страхують операції від непередбачуваних ризиків і користуються послугами служби контролінгу, яка інформує про поведінку тих чи інших суб'єктів господарювання, прогнозує господарсько-комерційну ситуацію на ринку інноваційних ресурсів.

Висновки

Підбиваючи підсумки, можна зробити висновки стосовно того, що інноваційна діяльність хар-

чових підприємств в більшій мірі ніж будь-яка інша потребує сприяння з боку держави. Тому існує потреба у вдосконаленні механізму державного регулювання процесу розвитку інноваційних структур, координуванні зусиль всіх органів державної влади для підтримки формування в Україні регіональних та технологічних мереж утворень інноваційного типу, для сприяння процесам інтеграції їх до європейської та світової інноваційної мережі.

До напрямків вдосконалення системи стимулювання розвитку регіональної господарської системи на інноваційній основі можна віднести наступні:

- стимулюючи вплив на інноваційну діяльність має здійснюватися на всіх рівнях: підприємств, регіональної соціально-економічної системи, держави;
- сприяння створення на рівні регіону венчурних фондів, де мають обов'язково бути присутні кошти вітчизняних та іноземних фінансових структур, бюджетів місцевого рівня;
- надання пільг венчурним фірмам, зокрема таких як безкоштовна оренда, відсутність оподаткування оренди, обов'язкове залучення венчурних фірм до процесів реалізації великих інноваційних проектів і т.д.;
- кредитування інноваційних проектів на пільгових умовах і звільнення від сплати податків на прибуток, одержаний в результаті фінансування інноваційних проектів;
- поглиблення процесів інтеграції наукових і освітніх установ, стимулюючий вплив на створення «академічного інноваційного поясу» довкола НАНУ та її регіональних центрів, який формують підприємства, що впроваджують наукові розробки у виробництво;
- створення регіональної мережі центрів з обміну технологіями, що спростить процес передачі знань і інформації щодо нових технологій від науково-дослідного сектору до місцевих господарських суб'єктів;
- коригування деяких законодавчих актів України, яким регламентується інвестиційна та інноваційна діяльність; прийняття законів про ринки та біржі інноваційні, про трансфер технологій, про основні засади формування і регулювання ринку венчурного капіталу в Україні, про інтелектуальну власність.

Отже, створення і розвиток інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку харчових підприємств у регіональних соціально-економічних системах держави забезпечить можливість формування належного конкурентного середовища між різними елементами структурної побудови, сприятливого інвестиційного клімату для капітальних вкладень і забезпечити конкурентоздатність в цілому.

Список літератури:

1. Геєць В.М. Україна у вимірі економіки знань = Ukraine in the knowledge-based economy / Валерій Михайлович Геєць ; [за ред. акад. НАН України В.М. Геєця] . – К.: Основа, 2006. – 592 с.
2. Інноваційна стратегія українських реформ : [монографія] / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко – К.: Знання України, 2004. – 338с.
3. Региональные проблемы переходной экономики: вопросы теории и практики / Владислав Германович Алиев / [под ред. В.Г. Алиева]. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2002. – 646 с.
4. Закон України N 40-IV «Про інноваційну діяльність» : станом на 4 липня 2002 року / Верховна Рада України. – К.: ВВРУ, 2002. - №36.
5. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: [навч.видання] / Любов Іванівна Федулова – К.: «Либідь», 2006. – 477 с.
6. Гуменюк О.І. Кластери як організаційна структура інноваційно-інвестиційної моделі розвитку промисловості / Олег Іванович Гуменюк // Актуальні проблеми економіки : статті / Олег Іванович Гуменюк. – Київ, 2007. – №2 (68). – С.9-19.
7. Гуменюк О.І. Кластери як організаційна структура інноваційно-інвестиційної моделі розвитку промисловості / Олег Іванович Гуменюк // Актуальні проблеми економіки : статті / Олег Іванович Гуменюк. – Київ, 2007. – №2 (68). – С.9-19.
8. Якубовський М. Інфраструктура – фактор прискорення розвитку промисловості / М. Якубовський // Економіка України: статті / М. Якубовський, В. Щукін . – 2007. – №2 (543). – С.27-38.

Надано до редакції 09.01.2014

Чирва Ольга Григорівна / Olga G. Chyrva

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Інфраструктурне забезпечення сталого розвитку харчових підприємств [Електронний ресурс] / О.Г. Чирва // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 1 (11). – С. 16-23. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n1.html>